

NEMZETI TÁRSALKODÓ

Aprilis 25dik napján 1837.

AZ ÖREG, SZEGÉNY RICHÁRD,
VAGY
MÓD MEGGAZDAGODNI.

(Végzet.)

Egész igyekezettel nyúlj a' munkához, 's fontold meg, mint a' szegény Richárd mondja, hogy a' macska kestyüben nem fog egeret. — Igaz hogy a' világon sokat kell munkálkodni — 's talám a' természet maga vékony bőrű kezet adott, de csak elszántsággal kezd meg a' munkát, 's mindennap jobban fog menni. — Avvagy nem hat-e által az eső utóljára a' márványon is? — egy két eger szorgalom és béketűrés által nem rágja-e a' vastag hajó kötelét is keresztül — 's nem de a' sok fejszevágás után a' legerősebb cserfa is ledől?

Úgy tetszik mintha némelyik közöleték azt mondaná: így hát jó napot sem kell tölteni? én azt felelem, mit a' szegény Richárd. — Jól használd idődet ha nyugalomra akarsz számítani, 's egy órát se veszed el, midőn egy minutáról sem vagy bizonyos. Üres időnek azon időt hívják, mely alatt valami hasznost lehet véghez vinni — az ilyen üres időt a' szorgalmatos feltalálja — a' túnya soha sem. Mert mint a' szegény Richárd mondja, nagy a' különbség a' jól hasz-

Első felelesztendő.

nált üres, és az elpazérlott vagy nem használt idő között. Némely szeretné munka nélkül csak gondolomra élni, de ritkán mégyen valamire. Ellenben a' munka kényelmességet, bővséget és tekintetet szerez. Kerüld a' gyönyörüségeket, 's ők fognak üldözni. A' szorgalmatos póknak nagy há-
lója van, 's miolta egy tehenem, 's néhány juh-
hom van, minden jó reggelt kíván, a' mint a'
szegény Richárd megjegyzi.

De a' szorgalom nem tészén még mindent, szükség hogy legyünk állhatatosak, gondosok és határozottak, magunk szemével kell hogy lássunk, 's ritkán bizzuk másra magunkat, mert a' mint a' szegény Richárd mondja: egy fa melyet többször elmozdítanak ültetése helyéről, 's egy család mely sokszor változtatja lakát — rosszabbul foganszik meg mint a' mely helyt marad. Három versen valahonnét elköltözni annyit tesz, mint egyszer elégni. Ne hagyd el műhelyedet, 's mesterséged sem hágy el tégedet. — Ha valamit jól kívánsz eligazítani — tedd meg magad, ha nem mehetsz, küldj utána. Ki az éke által akar meg-
gazdagodni, vagy meg kell a' szarvát fogni, vagy legalább mellette kell lenni, A' gazda szemétöb-
bet kíván mint a' két keze. A' gondosság hiánya többet árt, mint a' dolgokbani járatlanság. Ki napszamosaira nem ügyel, erszényét azok számára nyitva tartja. Másokba vetett nagy bizodalom, már sokakat tett szerencsétlenné; a' mostani rossz világban kevesebbet árt a' kételkedés mint a' nagy bizodalom. Az ön magára való ügyelet senkinek sem vált kárára, mint a' szegény Richárd mondja, ha hűséges és kedves szolgát akarsz kapni szolgálj ön magadnak. Egy kis gondatlanság nagy rossz következéseket húzhat maga után. Mivel egy szeg hibázott, a' patkó elveszett, a' patkó nem léteért a' ló, 's a' ló elvesz-

tése által a' lovag; az ellenség utólérte 's megölte, mi nem történt volna ha a' patkón a' szeghiányát észre vette volna.

Kedves barátim! ennyi elég a' szorgalomról 's arról minő ügyelettel légyünk foglalatosságaink vitelében. Ezen két dologhoz még a' takarékoságnak is hozzá kell járulni. Ki mit keres, ha meg kimélleni nem tudja, halálra dolgozhatik, 's még is egy poltrát is maga után nem fog hagyni. Zsíros konyha sovány vég rendelést hágy, azt mondja a' szegény Richárd. Azt lehet mondani hogy sok tallér a' mint gyűlt, úgy el is tűnt, miolta asszonyaink a' theás asztal mellett a' kötést és varrást elfelejtették, 's mi férfiak a' puncs mellett az ásót és kalapácsot.

Ha megakarsz gazdagodni, tanulj meg nemcsak szerezni, hanem a' szeretteket meg is kimélleni, azt mondja a' szegény Richárd. Amerika Spanyolországot nem gazdagította meg, mert a' kiadása mindég feljül haladta a' bévételt. —

Vessetek határt az eszelősködő fényűzésnek, 's nem léssen okotok, sem a' rossz idő, sem a' nyomó adó, sem házatok terhe ellen panaszkodni; mert a' bor és asszonyok, a' játék és családság öszve olvasztják a' vagyont, 's a' szükséget nevelik. Egyetlen egy hiba hordozása annyiba kerül, mint két gyermek tartása. Azt gondoljátok talán, hogy egy findsa thea, egy pohárocska puncs, egy két kedves falat, valamivel fainabb köntösök, vagy egy kis időtöltés néha néha, magokban véve nem sokba kerülnek; de emlékezzetek arra a' mit a' szegény Richárd mond: sok kevés, egy nagyot csinál; vegyétek fontolóra a' kis költségeket is; egy kicsiny lyuk nagy hajót súlycszthet el, a' zsíros és cifra asztalok kol-

dus botra juttatnak, az eszeveszettek megfizetik az ételeket 's az okosok megeszik.

Ti azért gyűltetek ide, hogy ezen a' kótyavetyén mindenféle árukat vásároljatok. Ti ezeket portékáknak nevezitek, de megeshetik, hogy ha nem ügyeltek, valamelyiteknek rosszára válhatnak. Azt gondoljátok hogy olcsón, 's becseknél sokkal olcsóbb áron juthattok hozzá; de ha nem elkerülhetetlen a' mit vásároltok, minden esetre igen drágán fogjátok megfizetni. Gondoljátok meg a' mit a' szegény Richárd mond: végy csak olyant mire nincsen szükséged, majd azt is el kell adnod a' mi nélkül nem lehetsz. Sokan csupán az olcsó vásárok által rontották meg magokat. — Vess előbb mindég számot magaddal, minkeelőtte egy jó vásárt akarsz csinálni. A' haszon belőle sokszor csak tetsző; midőn azon vásár kézi munkádtól el vonva, sokkal többet árt, mint használ. Nagy balgatagság, a' bánatot gazdagon vásárolni meg, 's ezen bolondság még is minden kótyavetye alkalmával, mind annyiszor megtörténik, mert nem gondolkoznak a' Kalendariumra, melyben a' szegény Richárd azt mondja: a' bölcs a' más kárán tanul, a' bolond a' magáén. Esmerek olyakat, kik egy szép nyakkendőért jó szívvel bőjtölnek, 's ön gyemekeiktől megvonják a' kenyeret. — A' skárlát posztó és selyem — a' bársony és atlatz, kioltják a' tüzet a' tűzhelyen, 's nem hogy szükségesek lennének; de sőt még a' kényelmességhez is alig tartoznak, 's csupán azért kívánatosok mivel szembe tűnök. Így lett a' keresett szükségeknek száma nagyobb a' természetesekénél, így vált sok gazdag szegénynyé, 's gyakran azoktól kénytelen kölcsönözni, kiket az előtt fél vállról nézett alá, és a' kik szorgalom és takarékoság által helyhezítették jó karba magokat.

Ebből tisztán láthatni mint a' szegény Ri-

chárd mondja, hogy egy fenálló paraszt sokkal nagyobb mint egy térdeplő nemes. Sokan kik leginkább panaszkodnak, szép örökséget nyertek volt, de elfelejtkeztek miként jutottak hozzá, 's azt vélték, ha már világosság van, többé soha sem léssen sötétség. Oly csekély kiadás a' milyent én teszek akkora vagyonból mint az enyim, számba sem vehető; de a' mint a' szegény Richárd mondja, ha a' lisztes hordóból mindég csak vesznek, és semmit sem tesznek belé, hamar kiürül, 's ha a' kút ki száradott akkor kezdik a' vizet becsülni; azt előre tudhatták volna, ha tőle tanácsot kértek volna. — Szeretett barátim! ha megakarjátok tudni mit ér a' pénz, kölcsönözzetek. A' kölcsönözést gond követi, azt mondja a' szegény Richárd. Nem sokkal van jobban dolgok azoknak is, kik némelyeknek kölcsön adnak, mikor pénzeiket vissza kívánják. A' szegény Richárd jó tanácsot ad, midőn azt mondja, a' citrónia iránti gyermeki szerelem veszedelmes bolondság. — Minekelőtte egy szeszélyednek engedni, néz ereszényedre, a' hiúság oly alkalmatlan köldus mint a' szegénység, de még sokkal szemtelenebb. Ha egy szép darabot vásároltál, még tízet kell hozzá szerezni, hogy az egész öltözet egyforma legyen, mert mint a' szegény Richárd mondja, könnyebb az első kíváncsiságunknak ellent állani, mint minden következőinek, 's azon szegény ki a' gazdagot majmolja éppen úgy nevetésre méltó, mint az a' béka, mely felfúvta magát hogy a' bikához hasonló lehessen. A' nagy hajók valamit csak merészelhetnek, de a' csolnakok nem mehetnek messze a' parttól. Az ily bolondságokat a' büntetés nyomban követi. A' szegény Richárd azt mondja: kinél a' hiúság ebédel, az vacsorára a' megvettetést kapja, vagy más szókkal: a' kevélység a' bövséggel reggelizik, a' szegény-

séggel ebédel, 's vacsorál a' gyalázattal — utóljára is mit használ a' tetsző kép — a' melyért az ember annyit merészel tenni és szenvedni? Az egészséget fenn nem tartja, 's a' betegségtől sem ment meg, sem hogy valakinek becsületét elősegellené, de sőt irigyeket támaszt, és a' megbukást sietteti. — Ebnél fogva minő esztelenség, oly szükségtelen dolgokért adósságot rakni. Igaz hogy csak hat hónap múlva kell megfizetni 's megeshetik, hogy ez sokat csalt ide, kinek zsebében egy fillér sincs. Igaz nagyon kedvező dolog pénz nélkül vásárolni, de gondoljátok meg, mit tégyen eladósodni! szabadsági jogotokat adjátok át másnak. Ha a' kiszabott időre tartozástokat meg nem fizethetitek szégyennel fogtok hitelezőitekkel találkozni, reszketve fogtok velek beszélteni, sílány mentséget dadogni, utóljára a' más iránti bizodalmat, hitelt, 's magát a' szemérmert is elvesztitek, durva és alacsony hazugságok által magatokat elalacsonyítjátok. — A' hazugság ugyan is második foka a' csalfaságnak, az adósság csinálás pedig az első. Az adósságok hazugságot húznak magok után. A' szabad embernek minden élő valóság szemébe bátran kellett nézni, de a' szegénység az ön bizodalmat és rényt elragadja. Az üres zsák nem állhat egyenesen, azt mondja a' szegény Richárd.

Mit gondolnátok azon fejedelemtől vagy igazgatásról, mely fenyték 's büntetés terhe alatt parancsolná, hogy minden úgy öltözzék mint egy urhoz illik? Nem de azt mondanátok hogy ti szabad emberek vagytok, 's úgy öltözködtek mint tetszik; hogy az a' parancsolat szabadságotokat sértő, 's az igazgatás zsarnok volna? Azonban magatokat oly zsarnokság alá vetitek, midőn az öltözetekért adósságot csináltok, a' hitelezőnek szabadságában áll mikor kedve tartja sza-

badságtoktól megfosztani. Ha nincs módotok fizetni, börtönbe vettethet, 's életek utolsó órájáig ott szenvedtethek. — Mikor a' vásárt tettétek talán keveset gondolkodtatok fizetésről, a' hitelezők jobb emlékező tehetséggel bírnak mint az adósok. A' hitelezők napválogatók, nagy gondjok van a' fizetés kiszabott idejére. A' fizetés napja már elkezdődött, minek előtte felköltetek volna, 's az adósság kérő megjelent az előtt hogy kielégítésére módot találtatok volna. Vagy ha reá gondoltatok is, a' kiszabott idő mely oly hosszúnak tetszett iszonyu kurta fog lenni: 's azt fogjátok gondolni hogy az idő a' vállán levő szárnyai mellé még a' sarkára is szárnyakat kapott. Rövid annak a' bőjt, ki oly pénzzel adós, melyet husvétban meg kell fizetni. Talán most éppen abban az állapotban vagytok, hogy valami kis bolondságot megtehettek, a' nélkül hogy kárát vallanátok, de inkább tegyetek félre valamit a' rosszabb időkre 's vénségtökre: mert mint a' szegény Richárd mondja, a' reggeli hajnal nem tart egész nap. A' kereset módja csak rövid ideig tarthat, és bizonytalan, de a' költségek bizonyosok 's addig tartanak míg az élet. Könnyebb dolog két tűzbelyt építeni, mint egyen mindég tüzelni. Inkább menyj vacsora nélkül ágyadba, mint sem adóssággal kelj-fel. Szerezz a' mennyit lehet, 's tartsd meg tanácsul a' mit szereztél. Valódi titok az ónat aranynyáát változtatni, ki ezen bölcsesség követ megszerzi sem a' rossz idő, sem a' terhes adó ellen nem fog panaszkodni többé.

Így hangoznak barátim! a' bölcsesség és okosság tanító szavai, 's még sem kell magatokat csupán a' szorgalom, takarékoság és gondosságra bízni, bár mi jó dolgok legyenek is, az úr áldása nélkül keveset használnak, könyörögjetekek azért alázatossággal az ő áldásáért 's ne le-

gyetek hidegek azok iránt, kik szükölködnek, hanem nyujtsatok azoknak segítő kezeket. Gondoljátok meg, Jób mit szenvedett, 's utoljára még is megáldatott. Végezetül: a' tapasztalás egy jó iskola, és csak is ez az egy, hol a' bolondok is valamit tanulnak, mert jó tanácsot adni ugyan lehet, de jó maga alkalmaztatást nem. — Ki még tanácsot sem kér, azon nem is lehet segitni, azt mondja a' szegény Richárd, és a' ki hallani nem akar, annak érezni kell.“

Így végezte az öreg beszédét. A' nép figyelemmel hallgatta, 's jóvá hagyta bölcs tanítását, de a' mint minden tanító beszédeknek sorsa úgy ez után is mindgyárt ellenkezőt cselekedtek. A' kótyavetye elkezdődött, 's majd mindegyik megfontolás nélkül vásárlott.

Úgy találtam, hogy a' jó öreg Kalendáriumomat szorgalmasan tanulta, 's mitu 25 esztendőknél keresztlül ezen tárgyról irtam magáévá tette. Sokszori említése nevemnek, némelyek előtt unalmasnak tetszhetnék, de ön hiúságomnak hízkelkedett, bár ha tudója voltam is annak, hogy azon hőlcseőségnek melyet reám rubázott, egy tízed részivel sem bírtam, és hogy csupán kalászatokat szedegettem a' minden idők és nemzettek józan éssen épült mezején.

Akárhogy legyen, elég az, én meghatároztam hogy ezen ujbóli elő sorolást megtegyem, 's jóllehet azon szándékkal állottam volt meg, hogy egy új kabátnak posztót vegyek, azzal az elhatározottsággal mentem tovább, hogy a' réggit tovább is hordjam. Barátom olvasó! ha ennyit tudsz magadnak megtartani, éppen annyi lesz a' nyereséged mint az enyim; maradok a' te

szolgálatodra kész

Saunders Richárd.

Franklin Benjámín apró írásaiból. 1837. K. T.

ÚTAZÁS A' RÉGI EURÓPA ROMJAI FELETT 2836dik ÉVBEN.

(Egy névtelennek írományai között találtatott levelei szerént.)

M Á S O D I K L E V É L.

Bull. apr. 14kén 2836.

Itt múlat, kedves szabad barátom, kedves Györgyöm, a' te mindég nyughatatlan utazó barátod egy kised postaházban, egy még kisebb és homályos régi angol üvegtáblákból álló ablak mellett, mely hosszában alig három, és szélességben alig másfél lábnyi; — és fél attól, hogy — ámbár a' maga író erőmivét $\frac{1}{16}$ tactusra állította — még is elég idején ezen hozzád intézendő levéllel készen nem leend, minthogy már az öreg utazó óra a' maga tője jegyében, a' 30on feljül az 50 $\frac{1}{2}$ harmad perczet elütötte, és a' tartományi repülő posta a' 30 előtt puncto 75 harmad perczkor indul. Ezért oly sebesen mint csak lehetett, a' dictáló csöbe beszéltem-bé ezen soraimat, minekelötte az író erőmiv adresszalna és pecsételne.

Három napokig voltam Bulltól (a' régi Londontól) eltávozva, 's ezen idő alatt, ha nem sokszoriban is, de már két séta járásaimban, melyeket gyors falábaimon tettem, köröskörül mintegy 50 mértföldnyire a' tájéket megesmertem. — De mondhatom, hogy éppen nem szép, és azon hegyes bérceknek, melyeket a' historia szerént K a l m á r k o r s z á g régen részletesen birt, már semmi nyoma nincs. — A' Bull környéke lapos, és mocsáros, 's nagyobbára úgy nevezett ánglus ölv fűvel (hieraceum pilosella) van bönöve, melyben a' nagy egerének egy bizonyos neme tár

vagy gabona poczegerek neve alatt tartózkodik. — Ezek most nagyobbára lakói amaz ország egy részének, mely valaha a' világnak törvényeket irt, és a' tengert jobbagyává tette. — A' Kalmárkország éghajlata még most is ködös, mint ez előtt ezer évvel, midőn ezen ország egy sziget vala; és a' mü kormányunk alig tud ezen kevés, és a' parton fekvő posta váltó és hordó helyeknek 54 légtisztító ágyu batteriák erőltetett munkájával is valamivel egészségesebb levegőt szerezni. — Kiváltképpen az ország belsőjébeni utazás sem gyönyört, sem hasznót nem ad, mivel minden vizsgálódásoknak a' mértföldnyi térségü posványok akadályt vetnek 's az utazót gyakran veszedelembé ejtik. — Így sülyedék el én p. o. 13kán estve 25 óra tájban, szinte 12 lábnyira egy posványban, elannyira, hogy csak abban vala szerencsém: mi szerént időm vala gyors falábamnak legfelső lépcsőire hágni; 's mégis elvesztem volna, ha elővigyázatból, két patent szárnyaim nálam nem lesznek vala, melyek engemet legalább a' légben addig tartánakfenn, míg falábaimat a' posványból újra kivonhattam.

Egyetlen érdekesség, mely Kalmárkországban van, az ő parti tájéka, melyekkel én szinte pontosan meg is ismerkedtem. — Nagyobbára nomadisáló (pásztorkodó) népektől vannak lakva, kik halászatból, 's kivált tengeri rablásból élnek, melyet nagyban üznek, — A' Bull nevü falucska, az egész tájnak fő helye nem éppen azon helyzetben fekszik, a' hol a' régi világszerte híres London állott. — Ez legalább két mértföldnyire hátrább fekütt, és még csak kevés csekély töredék maradványok jelelik azon dicső helyet, a' hol valaha ezen világ parancsnoknéja felemelkedett, melyben egy Pitt és Cromwell uralkodtak, és egy Canning a' nép szabadságáért

vívott hatás nyelvével. — Az est alkalmasíot derülten hanyotlott (a' mi itt ritkaság) a' környék-re, midőn a' westministerpalota romjaihoz közelgettem. — Csak kevés öszve omladozott falai állanak még, mint maradványi ama' híres épületnek, melyen most egy zsidó telepedett meg, ki itt jelenleg a' maga uzsoráskodását gyapjuval és gabonával űzi, és ezeket az ország belsőjebeli némely néptörzsökökhöz, ott még most is különös jóságban és sokaságban tenyésző szarvas marhákért cseréli, és ezeket ismét nagy haszonnal a' német dunamelléki népeknek eladja, kik még ma sem esmerik a' gőz és repülőszekereket, hanem most is, mind ez előtt ezer évvel ökrökkel járnak.

A' mi historicusaink, a' mint tudhatod, igen különböző vélekedéssel vannak a' régi westministerpalota czélzata iránt. — Némelyek azt állítják: hogy az eredet szerint a' népgyűlésekre volt építve, és akkora körrel bírt, hogy abban még két nagy házak (felső és alsó háznak nevezve) elérhettek. — Mások úgy vélik, hogy az a' régiebb időben, egy a' 25dik században elenyészett ó keresztény vallásnak úgy nevezett temploma lett volna, melyben a' pápok gyapju zsákokon ülve, beszédet tartottak a' néphez arról: hogy mi módon kereskedjenek, az az: pénzt (bizonyos kerek érczlapocskák) mi módon szerezzenek. — Ismét mások bizonyossággal akarják erősíteni: hogy a' régi westministerpalota valami színház vagy vívó terem volt, melyben azon régi világ barbarismusa szerint, felsőbb és alsóbb néposztályok egymással vívtak, vagy még verekedtek is. — Az igazság, ám legyen, itt is, mint mindenütt, középen; ámbar a' mi historicusaink közül mindenik kész volna a' maga véleménye mellett egy végpontig küszködni, mely

annyival nevetségesebb, ha meggondoljuk: mi szerént egy vízözönben, mely a' 24dik század vége felé a' régi Angliát egészen béöntvén, azt a' régi Európa continensével egyesítette, minden elpusztult, a' mi a' népeknek akkori viszonyaikról valamely biztosabb felvilágosítást adhatna.

Kalmárkországnak mostani lakói, egy éppen oly bátorvitéz, mint fortélyos csaló nép. — Valamint régen, midőn a' tengeren parancsoló urak voltak, úgy most is leginkább a' kereskedés az ő vonszó érdekek, és minden hadjaikban — ha vagy egyszer azt kezdnek — mindenkor csak ez van alapul téve. Éppen így legszentebb kötelességeknek tartják minden külföldit megcsalni, kit ők csak imígy amígy, de soha sem valóban esmernek embertársul; hanem még most is azon nevetségés hiedelemben vagnak, miszerént az egész földgolyón nincsen nagyobb nemzet, mint az ő nomáskodó néptörzsökeik. —

Az uralkodó vallása az országnak egy régen elavult, csudálatos bálvány-imádás. — Gyapju zsákokat és gőz erőmiveket imádnak, és gazdag áldozatokat tésznek mindenféle barmok nemeivel. Éppen ily csudálatosok és különösök némely népi szokásaik. Ha p. o. egy ifju kalmárkországi meg akar házasodni, előre soha sem szabad néki a' mátkáját látni; hanem az egész dolog, mint valami vásárkerítői (mäkler) munkálat, egy harmadik által menyen végbe. Ez t. i. elmegyén a' mátkához, és tudakozza annak esztendei, és töltött gabona-zsákjai számát. Ha a' zsákok száma feljül múltja az esztendők számát, így a' vőlegénynek — kitől csak egy teli zsák kívántatik — a' házassági szövetséget megkötöttnek kell nézni; és az öszvekelés a' férfit egy és az asszonyi minden zsákok mellett, a' kerített jelenlétiben meg-esvén, soha fel nem homolhatik; mert a' felbon-

tani akarónak az asszony zsákjai számát kétszeresen kellene megfizetni. — A' fiu gyermekek, kik az ily házasságokból származnak, az ötödik évben, belföldi tengeri rabló hajókra adatnak nevelésre, és húszadik évjek előtt haza nem térhetnek. —

Ez, kedves szabad barátom, rövidbe foglalva, szomorú romladék festése egy valaha oly hatalmas szigetországnak; és fájdalommal nézi az emberbarát, hogy a' régi brittus nagyság minden elsőseivel, gazdagságaival és gyengeségeivel, a' maga elkorcsult és fajzott ivadékjainak ezen kedvetlenítő rom-képében miként tükrözik vissza.

A' nap éppen küldötte vissza utolsó sugárait ezen kietlen és halálcsendü tájakra, mely úgy látott előttem kiterjedni, mintegy nagy nemzeti temetőkert, midőn komoly gondolatokba merülve egy patakocskát kezdék követni, mely öszveomlott kőfalak, romladékok és posványok között, erőlködve tette folyami útacskáját. Egy kisdud vidor gyermek játszott mellette. Mit csinálsz itt? kérdém hozzá közelítve. „Egy flottát építtek dió hajakból, mindgyárt úszni látandja kend azt“ kiálta a' gyermek örvendezve. — „Csak az a' kár, mondá még, hogy ezen silány pataknak oly kevés vize van.“ Hogy hívjátok ti ezt a' patakot? — kérdém én is. Temsének, Uram, Temsének. — Csendes bámulással állék-meg: 's most a' patakot, majd a' gyermeket tekintém. — Ez azonban barátságosan mosolyogván reám, felszökék sebesen ezen szókkal: Né! amott kiált az apám! — a' nyáját kell behajtanom, oda kell mennem. — De hát az apád pásztor, kedves fiacskám? — Igen is az, kiálta csudálkozva; hát nem tudja kend azt? hiszem Shakespeare pásztort itt az egész vidék esmeri, 's ezzel elillantott.

Shakespeare! Shakespeare!! kiálték e' kiet-

len puszta vidékre kitekintve 's egy néhánykönyemet kiejtve sajnóson magamban, 's ezzel a nap is lehalada. — Élj tehát szerencsésen addig is, míg még egy levelem által ismét tudósíthatlak.

K. a J. f.

ANYAI NYELV IRÁNTI SZERETET.

A' nemzetek története, a' versenyi féltékenységig űzött nemzeti nyelv iránti szeretetnek nem mutatja soholt olyan nagy példáját, mint a' rómaiaké. — Ők világ urai lévén fegyverhatással: kizárólag csak az ő nyelveknek kellett lenni az ő hatalmok és akarataik elhirdetése eszközlőjének minden nemzeteknél. Nem csak Rómában, hanem Görögországnak is minden tájékaiban minden ügy, és igazítandó baj, a' szövetkezőknek minden egyezményei — az al- és felpereseknek minden követelése csak római nyelven hallgattattak meg. — Görög követeknek tolmácsok által kellett magokat megértetni, ámbár a' hallgatók az ő nyelveket tudták, és annak derékségét nem tagadhatták. — Plutarchus a' Cato életében, beszéli, hogy ezen merevny természetű római — ámbár a' görög nyelven folyólag beszélt — még is Athéné közepében a' maganyai nyelvén tartott egy beszédet, 's azután egy tolmács által kimagyaráztatta. — Tiberius a' senatusnak egy végzéséből ezen szót: "emblem a", mely a' római nyelvben idegennek látszott, kitörölkette, azt kívánván egyszersmind, hogy minden alkalommal az e' féleszó, mely a' nyelv kincsében még fogyatkozik, körülírások (circumscriptio) által tétessékki, hogy semmi idegen és római földön nem termett szó ne polgárosítas-

sék. — És éppen ő maga egyszer hirtelenkedésből vagy nem tudásból, ezen görög szóval: “monopolium” élvén, engedelmet kért érte a' gyűléstől. — Claudius még tovább úzte ezen tulságos féltékenységet, mert ő nem csak a' görög szokat kihúzatta; hanem akármely hivatali embert a' római polgárok laistromából kitoröltetett, ha a' latin nyelvet nem értette, ám- bár ő maga a' görögöt jól tudta.

K. J.

L U B L A N A

évrাজzi 's helyíratí tekintetben.

Lubiana (45° 1' 48" sz; 52° 26' 15" h) vagy Laibach (latinul Labacum, régebben Aemona) fekszik Fel-Carnioliában, vagy az illyr királyság laibachi kerületében, a' Laibach folyó két partján, mely lejjebb játszilag a' Száva hüllámai közé rejtezik. Áll a' belvárosból 's a' sz. Péter-, Kapuczín-, gradischi, pollani 's carlstadti külvárosokból, — 1000 's néhány száz házakból 's körülbelöl 12 ezer lakosokból.

Évrážzilag e' város már felette rég ismertt. A' Kr. 18ik évében római consul Publius Silius a' mostani Laibach helyén állott Aemona't a' pannoniaktól el vevé, 420-ban pedig Etele hunnjai egészen felforgatták.*)

Néhány évek multtán újra elkezdetett épi-

*) Fordító azt hiszi, hogy e' cikkely névtelen írója vagy az évszámot hibázta el e' helyen, vagy Bendeguzt kellett volna 'Etele' helyett írnia. Ugyan is Etele a' Bendeguz halálakor is (420) úgy szólva gyermek volt, 's csak az Ottár 's Ruás halálok (434) után lehetett hunn király 'stb. 'stb.

tése azon helyen, hol jelenleg a' gradischi külváros áll. Narses, a' Justinian császár vezére terjesztette 's erősséggel látta el Aemonát, mely 'Labacum' nevét a' francusoktól vette a' IX-ik évszáz végén, kik azt birodalmukhoz csatolták 's kik alatt szembetűnőleg épült, bár ha még e' korban nem vala is tartomány' fő városa.

Az 1416-ik évben Laibach kitűnő jeles város volt, 's a' törökökkel szomszédság 's azoknak gyakor bé ütések tekintetéből keményen meg erősített 's védállásai (miknek többé alig van nyoma) megsokasítottak 's jobb karba helyezettek 1475 — 1521ben. — E' munka tovább folytatott 1549-ben a' városnak ellenes bécsapásoktól biztosításáért:

Laibach a' traungau markgrófok lakhelye vala egészen 1245-ig, a' mikor az utolsó grófja ezen családnak — Berthold — meghalván, Carniolának egy része Austriára, más része pedig Tyrolra szállott hűbér-jog szerint, — 1364-ben pedig a' tyroli grófok halálával az egész Carniolia Austriára jött át, a' mikor is austriai herczeg IV. Rudolf, 'carnioliai herczeg' czímet is veve-fel. Ez óta Carniolia 's Laibach az austriai státusokkal kapcsolatában megmaradt, kivévén az 1809 — 1813-iki francia birtoklás rövid köz idejét. Az újabb időben nevezetes lett Laibach a' január 21-étől május 12-ikéig 1821. tartott nagy congressusról az olasz honi nyugtalanságok ügyében.

A' város fekvése egyenetlen, utzásai keskenyek, görbék; a' fő piacok 's utzák derék kövezettel (Pflaster) vannak el-látva 's e' kívül majd minden utzában csatornák vannak a' tisztaság fenn tartására.

(Végzete közelebbről.)